

Länsstyrelsen
Skåne

EKOSYSTEMTJÄNSTER OCH PLANPROCESSEN

Ekosystemtjänstguide för länsstyrelserna

Titel: Ekosystemtjänster och planprocessen –
Ekosystemtjänstguide för länsstyrelserna

Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne

Författare: Elisabet Weber och Johan Niss

Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Miljö och Samhällsbyggnad
205 15 Malmö
Telefon 010-224 10 00

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Diarienummer: 501-32551-2018

ISBN: 978-91-7675-131-2

Rapportnummer: 2018:26

Layout: Julia Martinsson

Tryckeri, upplaga: Länsstyrelsen Skåne, digital utgåva, enstaka ex
kopierade vid behov

Tryckår: 2018

Omslagsbild: Getteröns naturum, foto Elisabet Weber

FÖRORD

Sverige ska vara ett föregångsland inom hållbar utveckling. Agenda 2030 visar vägen mot förändring, för att åstadkomma ett hållbart samhälle. Genomförandet innebär en successiv omställning. Agenda 2030 förtydligar perspektiven och hjälper oss att se helheten och få sammanhanget. Flera mål är kopplade till beroendet av en hållbar mark- och vattenanvändning. Mål 15 pekar särskilt på betydelsen av att bevara den biologiska mångfalden samt skydda och återställa ekosystemen.

Klimatförändringar, en krympande biologisk mångfald och ett stort behov av att ersätta fossila resurser med förnybara ställer stora krav på en bra fysisk planering och att kommuner och länsstyrelser väger in ekosystemtjänster i sina beslut. På så sätt kan även besluten bli hållbara.

Värdena av den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna ska synliggöras, enligt ett regeringsbeslut.

Senast år 2018 ska ”betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt” (Regeringens Handlingsplan Agenda 2030, 2018-2020). Länsstyrelserna tar varje år tiotusentals beslut som påverkar ekosystemtjänsterna, vissa enkla, andra komplexa miljöbedömningar av stora infrastrukturprojekt. Alla dessa beslut påverkar ekosystemtjänsterna i högre eller lägre grad, indirekt eller direkt. Det är viktigt att länsstyrelserna har kunskap om ekosystemtjänsterna och tar hänsyn till dem där det är relevant och gör skillnad.

Naturvårdsverket och Boverket har tagit fram ett flertal vägledningar för kommunernas arbete med ekosystemtjänster. Denna guide är tänkt att fungera som en vägvisare för länsstyrelserna i sitt arbete med att stödja kommunerna att få in ekosystemtjänsterna i arbetet med fysisk planering, i första hand i översiktsplanarbetet. Guiden utgår ifrån den överenskommelse om arbetssätt som länsstyrelserna har gjort med Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Länsstyrelsen Skåne, december 2018

Annelie Johansson,
avdelningschef Miljöavdelningen

Peter Cavala,
avdelningschef Samhällsbyggnadsavdelningen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	3
1. INLEDNING.....	5
2. SYFTE, INNEHÅLL OCH ANVÄNDNINGSSOMRÅDE.....	6
3. GUIDEN - HUR LÄNSSTYRELSEN KOMMER IGÅNG	10
3.1 ORGANISATION OCH ROLLFÖRDELNING INOM LÄNSSTYRELSEN.....	10
3.2 KUNSKAPSUPPBYGGNAD – TILLHANDAHÅLLANDE AV UNDERLAG TILL KOMMUNERNA.....	11
3.3 SAMVERKAN MED KOMMUNERNA – STAT OCH KOMMUNDIALOGEN HUR FÖRBEREDER SIG LÄNSSTYRELSEN?	16
4. BAKGRUNDSMATERIAL.....	18
4.1 VAD ÄR EKOSYSTEMTJÄNSTER.....	18
4.2 MÅL FÖR EKOSYSTEMTJÄNSTER	19
4.3 PLANERINGSSYSTEMET - SÅ PLANERAS SVERIGE	23
4.4 UTDRAG UR LÄNSSTYRELSESNAS ÖVERENSKOMMELSE MED SKL AVSEENDE STAT OCH KOMMUNDIALOGEN	33

INLEDNING

Det behövs en vägledning för länsstyrelsernas arbete med ekosystemtjänster i kommunernas olika PBL processer. Projektet initierades därför av Naturvårdsverket tillsammans med pilotlänen för ekosystemtjänster. Boverket och Naturvårdsverket har sedan tidigare tagit fram ett flertal vägledningar för kommunernas arbete med ekosystemtjänster i fysisk planering, med denna rapport kompletteras detta på regional nivå

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark- och vattenområden enligt PBL. Ansvaret för hushållning med mark och vatten ligger hos kommunerna där länsstyrelsen har tillsyn över kommunernas detaljplanläggning. Planläggningen enligt PBL vilar på en ekologisk grundsyn där ekosystemens och biokemiska kretsloppens förmåga att varaktigt producera nyttigheter för människorna bibehålls eller ökas.

Den ekologiska grundsynen är nästan synonym med **EKOSYSTEMTJÄNSTER** och finns inbyggd i PBL:s olika delar. Det gör att ordet ekosystemtjänster saknas i PBL och är en flerdimensionell och tvärsektoriell sammanfattning som behöver bedömas och analyseras. Vem eller vilka som har det uppdraget behöver tydliggöras på respektive länsstyrelse.

Statens intressen behöver vara med tidigt i kommunernas planarbete för att kunna tillgodoses. Länsstyrelsen som statens företrädare och kommunen behöver vara överens om vilka förutsättningar som råder på respektive plats. Det sker lämpligast i tidiga dialoger där man skapar en gemensam lägesbild. Föreliggande guide tar sin utgångspunkt i den överenskommelse som finns mellan SKL och Länsstyrelserna gjorde 2017 ¹ kring arbetssätt och metoder för stat och kommundialogen.

---

¹ <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/tidig-dialog-okar-bo-stadsbyggandet.html>

Projektets iakttagelser under arbetet med guiden

Stort behov av att förtydliga och synliggöra statens arbete med ekosystemtjänster. Kopplingen mellan olika uppdrag och ekosystemtjänster behöver samordnas.

Hållbar utveckling och arbetet med ekosystemtjänster finns inbyggt i PBL och planprocessen. Dock saknas arbetssätt och metoder för HUR man ska arbeta med frågorna.

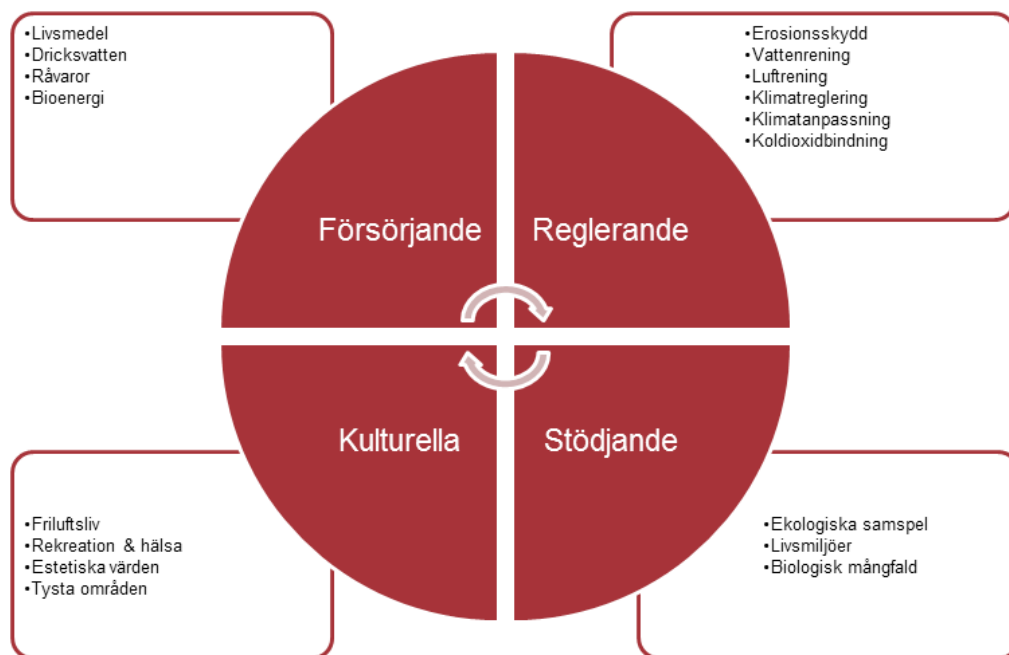
Ekosystemtjänsterna saknar en självklar tillhörighet på länsstyrelserna. Det finns en risk för att ekosystemtjänstfrågorna hamnar mellan stolarna internt på länsstyrelserna. Det finns behov av samordning på tvären samt översyn av arbetssätt och metoder m.m.

SYFTE, INNEHÅLL OCH ANVÄNDNINGSSOMRÅDE

2

Syftet med guiden är att vara en vägvisare för länsstyrelsernas arbete med att stödja kommunerna att få in ekosystemtjänsterna i arbetet med fysisk planering, i första hand i översiktsplanarbetet. Den är tänkt att hjälpa länsstyrelserna att hitta bra arbetssätt och metoder för den interna dialogen kring tvärssektoriella frågor såsom ekosystemtjänster, att fungera som studiecirkelmaterial.

Ekosystemtjänster

Figur 1: Ekosystemtjänsterna indelas i fyra huvudkategorier, som spänner över länsstyrelsernas alla uppdragsområden.

BAKGRUND

Den här guiden som Skåne län tagit fram ingår i Naturvårdsverkets pilotprojekt som tillsammans med länsstyrelserna i Västerbotten och Östergötland ska se till att länsstyrelsernas beslut och andra ställningstaganden inkluderar och tar hänsyn till ekosystemtjänsterna. Pilotprojektet har pågått sedan 2016 och är nu inne på sitt tredje år.

Skåne län anordnade en workshop november 2017 för intresserade från andra län och kommuner för att föreslå och diskutera vilket fokus det kan vara på arbetet med att integrera ekosystemtjänster i planprocessen. Workshopen hade förberetts med representanter från Lomma och Lunds kommun och länsstyrelsen i Skåne. Den samlade bilden av förberedelserna och workshopens diskussioner var att en enkel guide som riktade sig till länsstyrelserna skulle kunna vara en bra start för att komma vidare.

Textförfattarna arbetar aktivt inom naturvårdsarbetet med grön infrastruktur och ekosystemtjänster (Johan Niss) respektive planeringsfrågorna (Elisabet Weber) med Skåne som bas. Guidens upplägg och innehåll har stämts av med flera andra län, Boverket och Naturvårdsverket för att få in synpunkter.

Pilotprojektet föregicks av en rapport som Örebro län tog fram 2016, se vidare kapitel 4, på uppdrag av RUS – Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet. Den redovisar bland annat grundläggande vad ekosystemtjänster är tillsammans med goda exempel från kommuner. I rapporten konstateras att det behövs fler exempel på hur arbetet kan bedrivas konkret på länsstyrelserna, vilket har varit huvuduppdraget för pilotlänsarbetet under de tre åren som det pågått.

GUIDEN

är tänkt att användas konkret – för att bygga upp länsstyrelsernas kompetens i arbetet med ekosystemtjänster kopplat till planprocessen. Den lyfter fram tre delar i länsstyrelsernas arbete

- 1) det interna arbetet,
- 2) kunskapsuppbyggnad och tillhandahållande av underlag till kommunerna samt
- 3) samverkan med kommunerna.

Se vidare kapitel 3.

fungerar som "studiecirkelmateriel" för länsstyrelsens interna arbete när länsstyrelsen ska designa sitt uppdrag avseende ekosystemtjänsterna kopplade till länsstyrelsens ansvar och roller i PBL ärenden. Var och en länsstyrelse måste rigga sina interna dialoger utifrån sina egna organisatoriska förutsättningar. Guiden ger exempel på arbetssätt och metoder samt redovisar goda exempel. **Se kapitel 3.**

avser underlätta länsstyrelsens interna dialog kring ekosystemtjänster kopplade till fysisk planering. Eftersom ekosystemtjänster spänner över hela länsstyrelsen arbetsfält och berör flertalet sakområden är det svårt att placera in arbetet med ekosystemtjänster i länsstyrelsernas organisation. Det leder till att ett flertal av länsstyrelsens chefer och medarbetare blir involverade i arbetet med ekosystemtjänster. **Se kapitel 3.**

beskriver länsstyrelsernas uppdrag både avseende planprocesserna enligt PBL och ekosystemtjänster. **Se vidare kapitel 4.**

är en **vägvisare för planhandläggare** i vad ekosystemtjänster är och hur det kopplar till grön infrastruktur, agenda 2030, miljömål med flera nationella mål. Vilken kunskap som var och en tjänsteperson besitter har sin grund i vilket eller vilka uppdrag man har på länsstyrelsen, vilken utbildning man har, vilken enhet/avdelning man tillhör, hur lång erfarenhet man har m.m. Det innebär att behovet av bakgrundsinformation är olika beroende på vad var och en arbetar med till vardags. **Se kapitel 4.1**

visar på hur länsstyrelsens uppdrag och ekosystemtjänster kopplar till Agenda 2030. **Se kapitel 4.2.**

innehåller en redovisning över vilken myndighet som ansvarar för vad och hur staten arbetar med hållbar utveckling samt vilka lagar som är relevanta i det arbetet. **Se kapitel 4.2.**

sätter in länsstyrelsernas arbete i det större sammanhanget till exempel vilka nationella mål som är relevanta och hur ekosystemtjänsterna kommer in var i länsstyrelsernas arbete som kopplar till kommunernas fysiska planering enligt PBL. **Se kapitel 4.3**

är en vägvisare för **miljöstrateger, vattenvårdshandläggare, handläggare på landsbygd, naturvårdshandläggare** med flera i vad samhällsplanering är och hur PBL:s olika planinstrument kopplar till varandra och till nationella målstrukturen. **Se kapitel 4.3**

Länkar till inspirerande exempel och information. Se kapitel 3-4.

Ansvarsfördelningen - vem gör vad?

Riksdag och regering

har fattat beslut om att senast 2018 ska värdet av ekosystemtjänsterna vara kända och beaktade vid relevanta beslut. Nya mål om stadsgrönska och ekosystemtjänster har fattats.

De nationella myndigheterna

ska lämna kunskaps- och planeringsunderlag till länsstyrelserna inom sitt respektive ansvarsområde. Centrala myndigheter som till exempel Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Trafikverket arbetar med underlag och vägledning i hur ekosystemtjänster kan hanteras inom deras respektive verksamhetsområde

Boverket

har ansvar att tillsammans med länsstyrelserna följa upp tillämpning av PBL samt vägleder och ger råd. Boverket tar fram vägledning om hur ekosystemtjänster kan beaktas i planering och byggande enligt PBL. *PBL kunskapsbanken* är en ingång till Boverkets allmänna råd och vägledningar.

Naturvårdsverket

har en central roll i miljöarbetet och ska vara pådrivande, stödande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken. Naturvårdsverket arbetar med att kommunicera värdet av ekosystemtjänster samt tar fram kunskapsunderlag och vägledning om ekosystemtjänster tillsammans med berörda myndigheter t ex avseende framtagande av Regionala handlingsplaner för grön i

Regionplaneorganet

kan anta en regionplan för hela regionen. I Skåne och Stockholm ska en regionplan enligt PBL antas för regionen. Regionplaneorganet tar även fram en strategi för regionens utveckling (RUS) samt en länsplan för regional transportinfrastruktur. Stockholms läns regionplaneorgan har under lång tid arbetat med gröna kilar och bland annat tagit fram en rapport som ger en översikt av ekosystemtjänsterna i Stockholmsregionen.

Länsstyrelsen

tillvaratar och samordnar de statliga intressena. Länsstyrelsen har i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur vilka ska omfatta ekosystemtjänster. Länsstyrelsen ska vidare tillhandahålla planeringsunderlag gällande statliga och allmänna intressen, vilket görs genom *Planeringskatalogen*. Till exempel värdeetrakter för olika naturtyper, friluftsliv och riskområden för översvämningar. nфраstruktur.

Kommunen

tar fram och antar översiktsplan och detaljplaner. Kommunen ska i planering och prövning ta hänsyn till allmänna intressen enligt PBL där beaktandet och utveckling av ekosystemtjänster kan vara både ett hänsynstagande och ett sätt att lösa anpassning till klimatförändringar, skapa förutsättningar för bättre hälsa och välbefinnande samt minska buller och luftföroreningar.

LÄNSSTYRELSENS UPPDRAG

Länsstyrelsens uppgifter styrs av *Förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion*.

§2 Länsstyrelsen

1. verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar,
2. utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser,
3. främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet,
4. inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, landsting, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet, och
5. ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den.

Hur länsstyrelsen kommer igång

Länsstyrelserna behöver arbeta internt med tre huvuddelar för att fånga arbetet med ekosystemtjänsterna.

- 1 | Organisation och rollfördelning inom länsstyrelsen
- 2 | Kunskapsuppbyggnad – tillhandahållande av underlag till kommunerna
- 3 | Samverkan med kommunerna - stat och kommundialogen. Hur länsstyrelsen förbereder sig

Motsvarande indelning gäller i stort även för frågor som berör flera sakområden på länsstyrelsen såsom arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur och Agenda 2030.

3.1 Organisation och rollfördelning inom länsstyrelsen

Länsstyrelserna behöver arbeta med att bygga upp kunskapen om ekosystemtjänster, få en bra organisation på plats och samordna sitt agerande.

Kompetensuppbyggnad internt inom länsstyrelsen

Handläggare och chefer på länsstyrelsen måste förstå vad ekosystemtjänster är och betyder för det egna sakområdet. Det finns bra material hos Boverket och Naturvårdsverket. Checklistan som länsstyrelsen Östergötland tagit fram är ett enkelt sätt att sätta sig in i frågan genom att ta aktuella ärenden och göra en analys tillsammans med berörda handläggare.

[Östergötlands checklista med exempel finns här](#)

(se sid 17 i rapporten)

KLICK!

Se kapitel 4 var mer grundläggande information om ekosystemtjänster finns att hämta på länsstyrelsernas, Naturvårdsverkets och Boverkets hemsidor.

Ekosystemtjänster i ärendehandläggningen Arbetet 2016 och 2017 med ekosystemtjänster är sammanfattat i ett par rapporter som ger bra exempel på hur ekosystemtjänster kommer in i olika ärendegrupper, bland annat planärenden.

1. Att uppmärksamma värdet av ekosystemtjänster i beslut och ställningstaganden. Handläggarkonferens med exempel från 12 ärenden bland olika verksamhetsområden hos länsstyrelserna (2016).

2. Att uppmärksamma värdet av ekosystemtjänster i beslut och ställningstaganden – del II. Verktyg för att arbeta med ekosystemtjänster i olika ärenden och verksamhetsområden hos länsstyrelserna – med exempel (2017).

Checklista mall

Ekosystemtjänst som kan beröras	Precisering av ekosystemtjänsten	Påverkansgrad (-3, -2, -1, 0, 1, 2, 3)*	Beskrivning av påverkan	Möjlighet att undvika negativ påverkan	Möjlighet att ta hänsyn/begränsa påverkan	Möjlighet till kompensati on
Producerande						
Mat						
Material						
Energi						
Dricksvatten						
Genetiska resurser						
Biokemikalier, medicin och naturmedicin						
Reglerande						
Rening av vatten						
Flödesreglering						
Erosionsskydd						
Pollinering						
Reglering av skadedjur						
Rening av luft						
Klimatreglering						
Bullerdämpning						

Länsstyrelsen behöver knyta ihop miljö, landsbygd, samhällsbyggnad m fl för att samlat kunna möta kommunerna. Exempelvis handlägggarforum i Skåne eller Tvärgrupp i Västra Götaland (se exempelbeskrivningarna).

Exempel på kompetenssamverkan internt inom länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Västra Götaland arbetar med något som de kallar Tvärgrupp miljömål. De jobbar i gemensam lokal en bestämd dag i veckan, onsdagar, och arbetet leds av en utvecklingsledare med egen verksamhetsplan och styrgrupp. Tvärgruppen gör årlig uppföljning av miljömålen, driver åtgärdsprogram (miljömålen, klimatanpassning, Agenda 2030, havsmiljö och vattendistrikt), verksamhetsutveckling, påverkar intern miljöledning etc. De har representanter från alla enheter (utom rätts just nu) och en egen kommunikatör.

Ytterligare exempel på samverkan: Västra Götaland har en Hållbarhetsberedning till vilken man varje onsdag kan boka in tid för sitt ärende, antingen internt eller med inbjudna externa gäster. Syftet är att diskutera ärendens knäckfrågor i en tvärsektoriell grupp, för helhetssyn. Sekreterare ordnar kallelserna. Mötena sker på Skype så att alla kontor kan delta.

Motsvarande beredning finns på Skåne län – Handlägggarforum – till vilket handläggare anmäler ärenden för gemensam beredning. Där finns reserverad tid och plats för att varje fredag förmiddag kunna diskutera ärenden som rör flera enheter och som kan dra nytta av att diskuteras runt ett bord.

Tydlig rollfördelning inom länsstyrelsen

Vem granskar vad i kommunernas planer avseende ekosystemtjänster. Vilket uppdrag har natur, plan, krisberedskap, landsbygd, miljöstrategier med flera? Var och en behöver granska sin del.

Samlad vägledning till kommunerna

Vara överens om inom länsstyrelsen kring respektive kommuns utmaningar och möjligheter avseende ekosystemtjänster utifrån ”läget i länet-analysen”. Ta beslut på rätt nivå. Den som för dialogen måste ha mandat att föra dialogen. Se vidare kapitel 3.3 Samverkan med kommunerna - stat och kommundialogen HUR förbereder sig länsstyrelsen.

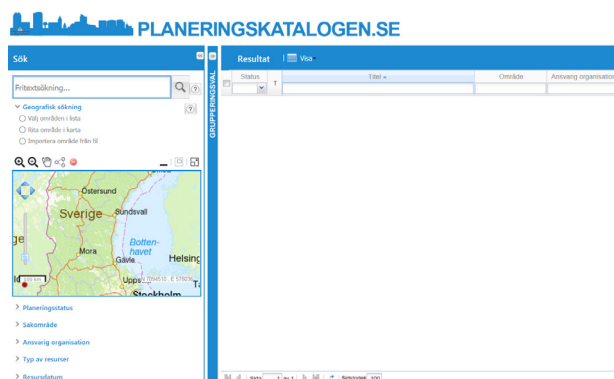
3.2 Kunskapsuppbyggnad – tillhandahållande av underlag till kommunerna

Generellt om planeringsunderlag

Det är viktigt att ha kunskaps- och planeringsunderlag som redovisar ekosystemtjänsternas geografiska läge och betydelse/värde. De samverkar ofta väl med andra tvärssektoriella uppdrag såsom bostadsförsörjning, arbetet med klimatanpassning och friluftslivsuppdraget. Om nationella underlag används behövs regional anpassning av underlagen – stort eller litet län, ligger det i norr eller söder etc.

Planeringskatalogen är en webbtjänst som sammanställer, kvalitetssäkrar och strukturerar planeringsunderlag och gör dem sökbara. Planeringskatalogen lanserades den 31 oktober 2018. Den gör planeringsunderlag för fysisk samhällsplanering tillgängligt för kommuner och myndigheter. Tjänsten riktar sig i första hand till de som är planerare och arbetar inom kommunen med översiktsplanering och detaljplanering.

[TILL PLANERINGSKATALOGEN](#)

KLICK!

Underlag om ekosystemtjänster kommer löpande göras tillgängliga via denna tjänst.

Det är viktigt att länsstyrelsen beaktar och synliggör ekosystemtjänster vid aktualisering av regionala program, kunskaps- och planeringsunderlag avseende:

- | Riksintressen
- | Åtgärdsprogram för miljömål
- | Regionala handlingsplaner för klimatanpassning
- | Kommande regionala planer för friluftsliv, invasiva främmande arter med mera.

Det finns ett stort behov av att få fram regionala underlag som visar var olika ekosystemtjänster produceras, var det finns brister och var det finns potential för att främja ekosystemtjänsterna. Naturvårdsverket har tagit fram ett antal rapporter för att kunna ta fram dessa underlag. I rapporten *Ekosystemtjänstförteckning med inventering av dataunderlag för kartläggning av ekosystemtjänster och grön infrastruktur* redovisas en strukturerad översikt av de datakällor som finns tillgängliga och en del om vilka brister som fortfarande finns. Regional kartläggning är lämplig för till exempel vattenhushållningsrelaterade frågor, folkhälsa och livsmedelsförsörjning. Det arbetet går hand i hand med det uppdrag som finns för de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur.

Från rapportens inledning:

”Förteckningen rekommenderas som ett stöd för regionala eller lokala kartläggningar av ekosystemtjänster och kan med fördel användas i kombination med vägledningar såsom Guide för värdering av ekosystemtjänster (Naturvårdsverkets rapport 6690) vid till exempel framtagande av handlingsplaner för grön infrastruktur och i den fysiska planeringen. Kartläggning av ekosystemtjänster bör alltid göras ur ett mångfunktionalitetsperspektiv och genom medverkan av landskapets olika aktörer, intressenter och kunskapsbärare.”

Läs mer:

[Ekosystemtjänstförteckningen 2017](#)

[Guide för värdering av ekosystemtjänster 2015](#)

Kommunala underlag

Ett flertal kommuner har arbetat med kartläggning av ekosystemtjänster och att ta fram planeringsunderlag för ekosystemtjänster och det är i många fall en bra skala att arbeta utifrån. Det kommunala arbetet kan tjäna som vägledande för vilka ekosystemtjänster som är relevanta att kartlägga även på regional nivå och här är bland annat Upplands Väsby, Lomma och Kristianstad bra exempel.

Läs mer:

[Upplands Väsby's arbete med ekosystemtjänster, 2015](#)

[Lomma kommuns senaste naturmiljöprogram, med generella kartor över ekosystemtjänsterna i kommunen \(se bl.a. sid 47 i del B\), 2018\)](#)

[Kartläggning av ekosystemtjänster i Kristianstad kommun, 2017](#)

Regionala kartläggningar och underlag

Regionala kartläggningar utifrån ekosystemtjänster är inte vanliga. Stockholms läns lands-ting har inom RUFSS (Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen) gjort en generell översikt av ekosystemtjänsterna med exempel. Stockholms länsstyrelse har under flera år tillsammans med kommunerna arbetat med att ta fram underlag för hur en biotopdatabas kan upphandlas och sjasättas för att få ett bra underlag för att analysera ekosystemtjänster.

Blekinge län har arbetat med att kartera och värdera kustområdets ekosystemtjänster inom ett särskilt projekt.

Länsstyrelserna i Västerbotten och Västernorrland har tillsammans med flera andra aktörer tagit fram en metod för hur ekosystemtjänster i kust och hav kommer in i planering och förvaltning. Rapporten *Ekosystemtjänster i norra Bottenhavet och Kvarken* ger en kort bakgrund till begreppet, beskriver metoden samt beskriver det nuvarande tillståndet för ekosyste-men i Kvarken området och deras kapacitet att tillhandla tjänster och nyttor. Den beskriv-na metoden är tänkt att möjliggöra att på ett konkret sätt integrera ekosystemtjänster i kust- och havsplanering.

Läs mer:

[Rapport om ekosystemtjänster i Stockholmsregionen, 2013](#)

[Blekinges läns ekosystemtjänster i kustområdet, 2017](#)

[Ekosystemtjänster i norra Bottenhavet och Kvarken, 2018](#)

Grön infrastruktur och ekosystemtjänster

Behovet av klimatanpassning och hänsyn till ekosystemen ökar och har både en stark kopp-ling till varandra och till en väl fungerande grön infrastruktur som levererar ekosystem-tjänsterna. Handlingsplanerna för grön infrastruktur är viktiga verktyg för att synliggöra dessa båda aspekter så att de beaktas i den fysiska planeringen.

Inom ramen för att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har länen där-för fått i uppdrag att ta fram underlag för ekosystemtjänster. Här behövs samverkan både internt på länsstyrelsen och med kommuner och andra landskapsaktörer för att på ett bra sätt komplettera handlingsplanerna med användbara underlag.

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för det arbetet:

Vägledning om hur regionala handlingsplaner för grön infrastruktur kan bidra till att ekosystemtjän-ster och behov av klimatanpassning tillgodoses vid fysisk planering

I vägledningen slås fast att handlingsplanerna ska utformas så att de redovisar:

1. Var det finns viktiga ekosystemtjänster.
2. Brist på goda förutsättningar för ekosystemtjänster.
3. Vilka insatsområden och åtgärder som behövs för gynnande av ekosystemtjänster.

Vid starten av uppdraget att ta fram de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur fick länsstyrelserna följande riktlinjer (2015) om innehållet.

Kartläggning av ekosystemtjänsterna:

- Uppgifter om värden för ekosystemtjänster, inklusive nyckelfaktorer – viktiga områden ska redovisas
- beskrivning och kartor över områden med särskild betydelse för sociala värden, såsom friluftsliv eller andra kulturella ekosystemtjänster
- en översiktlig geografisk beskrivning av viktiga ekosystemtjänster, med fokus på det rumsliga perspektivet.
- göra översiktlig bedömning av brister i grön infrastruktur och ekosystemtjänster i tätorter/tätbefolkade områden

De flesta län har beskrivit länens ekosystemtjänster på ett översiktligt plan i sina handlingsplaner. Några län har inte hunnit ta fram planerna ännu. Nedan är några exempel på de län som hunnit sammanställa informationen på ett bra sätt.

I de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur har ekosystemtjänsterna lyfts fram på ett översiktligt plan. Bland annat i Stockholms läns och Uppsala läns remissversioner. Länsstyrelsen i Västra Götaland utvecklar resonemangen något mer än de flesta handlingsplaner för grön infrastruktur och kopplar ekosystemtjänsterna till friluftsliv och klimatanpassning.

Läs mer:

[Vägledning om grön infrastruktur och ekosystemtjänster](#)

[Riktlinjer för arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur, 2015](#)

[Stockholms läns remissversion av regional handlingsplan för grön infrastruktur, 2018.](#)

[I Norrbottens preliminära handlingsplan för grön infrastruktur samlas ekosystemtjänsterna i ett gemensamt översiktligt kapitel](#)

[Uppsala läns remissversion av regional handlingsplan för grön infrastruktur, 2018](#)

[Handlingsplan Västra Götaland](#)

Friluftsliv - ge plats för naturen och dess ekosystemtjänster

Friluftslivspolitikerna har gett länsstyrelserna i uppdrag att arbeta med friluftslivet regionalt. Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för hur friluftslivet kan beaktas i arbetet med grön infrastruktur. Översiktsplanerna behöver ta in mer av friluftslivet. Detta för att ge tillgång till och säkra den gröna infrastrukturen som ger förutsättningarna för friluftslivet. Då kan ekosystemtjänsterna i naturen tillgodogöras av fler människor. [Läs den här](#)

[För friluftslivspolitikerna finns 10 antagna mål som förklaras närmare här](#)

Tillgänglig natur för alla

Friluftsmålet tillgänglig natur för alla innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. »

Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet

Friluftsmålet om starkt engagemang och samverkan för friluftslivet sätter individens personliga val och engagemang i centrum. »

Allemansrätten

Viktiga mål för friluftspolitiken är att allemansrätten värnas och att allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten. »

Tillgång till natur för friluftsliv

För att friluftsmålet om tillgång till natur ska kunna uppnås behöver friluftslivets behov säkerställas genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande. »

Attraktiv tätortsnära natur

Friluftsmålet om attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden. »

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Friluftsmålet om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling innebär att friluftsliv och turism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark, hållbar utveckling och regional tillväxt. »

Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Friluftsmålet om skyddade områden som resurs för friluftslivet handlar om att naturområden ska göras attraktiva för friluftsliv och rekreation. »

Ett rikt friluftsliv i skolan

Friluftsmålet om ett rikt friluftsliv i skolan innebär att förskolor och skolor bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling. »

God kunskap om friluftslivet

Friluftsmålet om god kunskap om friluftslivet innebär att det bör finnas etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv. »

En del län arbetar med regionala friluftslivsplaner. Bland annat i Skåne finns en nyligen antagen plan för arbetet 2018-2021. [Läs den här](#)

3.3 Samverkan med kommunerna – stat och kommundialogen HUR förbereder sig länsstyrelsen?

Länsstyrelsen behöver, i sitt arbete, ha förståelse för respektive kommuns förutsättningar. Länsstyrelsen behöver ha kunskap/överblick/insikt var kommunen står och går när det gäller grön infrastruktur och ekosystemtjänster. Som inspiration för länsstyrelsens interna arbete i att förbereda för dialogen med kommunen fås i skriften "Tidig dialog ökar bostadsbyggande"

Vi har 290 kommuner och 21 länsstyrelser som tillsammans hanterar och ansvarar för planeringsprocessen enligt PBL. Det är den enskilda kommunens behov, vilja och förutsättningar som utgör grunden i planeringssammanhang. Länsstyrelsens roll är att värna om de regionala och statliga perspektiven och bevaka statliga intressen. Även länens förutsättningar skiljer sig åt. Det tillsammans skapar 290 olika dialogrum mellan stat och kommun mellan länsstyrelsen och kommunen.

Eftersom ekosystemtjänster berör många delar av länsstyrelsens verksamhet behöver länsstyrelsen vara förberedda och gjort sin "egen hemläxa" inför varje stat- och kommundialog. Länsstyrelsen behöver veta vem/vilka som företräder ekosystemtjänsterna i stat och kommundialogen.

Det underlättar för länsstyrelsen om man tagit fram en regional lägesbild över läget i länet avseende kommunernas arbete med grön infrastruktur och ekosystemtjänster. Delar till en sådan kanske finns i länsstyrelsens sammanfattande redogörelse till respektive kommun eller i nulägesbeskrivningen till den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur. En annan källa till detta är miljömålsenkäten som Boverket och länsstyrelserna gör tillsammans med jämna mellanrum – cirka vart tredje år (senast 2018). Där ställs frågor om bl.a. grönstrukturplanering och ekosystemtjänster. [Läs mer här](#)

Vilka förutsättningar som råder i respektive kommun skiljer sig väsentligt avseende organisation, samarbetsformer och kompetens samt historiska, naturgeografiska och kulturella förutsättningar. Det skapar olika "sammanhangsförutsättningar".

Länsstyrelsen behöver före stat och kommundialogen förbereda sig samlat. Exempel på frågor som länsstyrelsen i sina interna processer behöver ställa sig är t ex:

Hur långt har kommunen kommit i sitt arbete?

Har kommunen några egna aktuella kommunala underlag – till exempel naturvårdsprogram, grönstrukturplaner, klimatanpassningsplaner, havsplaner och vattenvårdsprogram?

Finns det handläggare som jobbar med frågorna? OM det saknas kompetens – inom vilket område är det?

OM det finns ett kommunalt underlag har det i så fall förankrats i översiktsplanen eller har det tillkommit senare?

OM det saknas kommunala planeringsunderlag, vilka underlag anser länsstyrelsen i så fall att kommunen behöver börja med att ta fram?

Det är lämpligt att länsstyrelsen tillhandahåller några goda exempel från andra kommuner som är relevanta för den specifika kommunen.

Finns det en politisk vilja att arbeta med frågorna?

Har de egna aktiviteter såsom LONA projekt?

Vilka ekosystemtjänster berörs av den här planeringssituationen? Hur kopplar de till de allmänna intressen som kommunen är skyldig att beakta i den specifika planeringssituationen?

Vilka är de specifika frågorna som länsstyrelsen är angelägen om att kommunen arbetar vidare med utifrån Handlingsplanen för grön infrastruktur?

Innehåller gällande översiktsplan något om ekosystemtjänster?

Vilka dialoger har länsstyrelsen haft med kommunen kring ekosystemtjänster? Vad pratade man om och vilka personer deltog? Finns det dokumentation?

Vilka mellankommunala frågor kopplade till ekosystemtjänster behöver kommunen beakta? Vilka ekosystemtjänster griper över flera kommuner och hur ska det hanteras i den specifika planeringssituationen?

Innehåller Planeringskatalogen regionala kunskaps- och planeringsunderlag kopplade till ekosystemtjänster t ex Handlingsplan för grön infrastruktur, Handlingsplan för klimatanpassning m fl?

Hur ser kommunernas planeringshorisont ut och vilka kommer att beröras internt på länsstyrelsen under kommunens planarbete? Hur får de som berörs kännedom om detta och ges möjlighet att med rimlig framförhållning planera för sina insatser?

Var i planeringsprocessen befinner sig kommunen? Vilket uppdrag har länsstyrelsen i detta skedet och den specifika planeringssituationen? Sammanfattande redogörelse, Samrådsskede eller Granskningskede? Finns det några frågor som är kopplade till ingripandegrunderna t ex mellankommunal fråga, riksintresse, strandskydd eller hälsa och säkerhet, miljö kvalitetsnormer?

Vilka sakområden behöver delta i mötet med kommunen? Vilka kompetenser som ska delta i den specifika stat- och kommundialogen beror på vilka ekosystemtjänster som är berörda och hur de berör planeringssituationen. Frågorna är platsspecifika och kontextberoende, t ex behöver vattenfrågorna belysas ur ett ekosystemperspektiv. Vattenfrågorna har många dimensioner kopplade till ekosystemtjänster, dagvatten, dricksvatten, översvämningar

---

Finns det redan idag några kända "knäckfrågor" mellan kommunen och länsstyrelsen?

OM det finns kända knäckfrågor kan dessa behöva särskilda förberedelser? Dessa kan till exempel återfinnas i länsstyrelsens granskningsyttrande över översiktsplanen eller i den sammanfattande redogörelsen. Kanske finns det "knäckfrågor" som handlar om natur/biologisk mångfald som inte hittills tydligt kopplats till ekosystemtjänster? Kan ekosystemtjänstperspektiv på dessa frågor tillföra något nytt eller bredda frågan?

4.1 Vad är ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de nyttor som naturen ger oss människor. Även i den byggda miljön gör natur och grönska stor nytta genom att rena luft, dämpa buller, ta hand om dagvatten och minska risken för översvämning samt främjar rekreation och hälsa. Planering och byggande med natur och grönska kan därför hjälpa oss att bättre och mer hållbart möta utmaningar som klimatförändringar, folkhälsa och miljö.

Örebro län har tagit fram en generell vägledning för arbetet med ekosystemtjänster där ekosystemtjänsterna presenteras, varför ekosystemtjänster bör beaktas i arbetet inom myndighetsvärlden samt diskuterar fördelar och nackdelar med begreppet ekosystemtjänster. I rapporten ges vägledning om hur ekosystemtjänster kan implementeras i den dagliga ärendehandläggningen för handläggare inom länsstyrelserna, lagrum och hur begreppet kan beaktas i handläggningen och mycket annat matnyttigt.

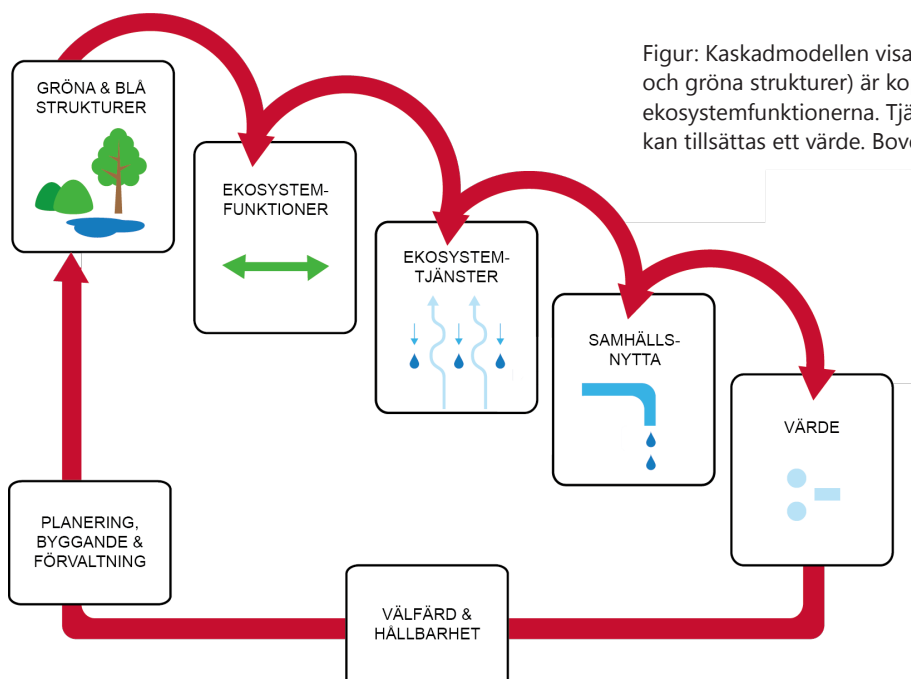
Rapporten [Ekosystemtjänster i ärendehandläggning - en vägledning finns här](#)

På Naturvårdsverkets hemsida finns mycket bra och grundläggande material om ekosystemtjänster samt en del kortfilmer som är användbara som introduktion till ekosystemtjänster.

[Naturvårdsverkets hemsida](#)

Boverkets vägledning till att arbeta med ekosystemtjänster i den byggda miljön har bra och välstrukturerad information som är användbar.

[Boverkets vägledning](#)

Figur: Kaskadmodellen visar schematiskt hur ekosystemen (blå och gröna strukturer) är kopplade till ekosystemtjänsterna via ekosystemfunktionerna. Tjänster som har en samhällsnytta och kan tillsättas ett värde. Boverket.se.

4.2 Mål för ekosystemtjänster

Miljömålen

Det övergripande målet för svensk miljöpolitik är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta är det så kallade generationsmålet för miljöpolitiken. Två av strecksatserna som hör till generationsmålet handlar om ekosystemtjänster och biologisk mångfald:

Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.

Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.

Flertalet av de miljö kvalitetsmål som beslutats av riksdagen har bäring på ekosystemtjänster.

De etappmål som antagits med direkt koppling till ekosystemtjänster är:

Ekosystemtjänster och resiliens

Viktiga ekosystemtjänster och faktorer som påverkar deras vidmakthållande är identifierade och systematiserade senast **år 2013**.

Den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden

Senast **år 2018** ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avgöranden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt.

Hållbara städer

- Kommunerna ska senast **2020** ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgörnska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

LÄNSSTYRELSENS UPPDRAG

Länsstyrelsens uppgifter styrs av *Förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion*.

§6 Länsstyrelserna ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen och i det regionala tillväxtarbetet.

Den metod som av Boverket föreslås vid planering finns nu på [PBL kunskapsbanken](#). Metoden för integrering i byggande och förvaltning publiceras i mars 2019.

- En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Läs mer:

[Naturvårdsverkets hemsida](#)

[Boverkets hemsida om PBL-kunskapsbanken](#)

[Havochvatten.se Ekosystemtjänster - strategier och miljömål](#)

[Sveriges miljömål](#)

2030-målen

Flera av FN:s 17 hållbarhetsmål enligt Agenda 2030, som ska gälla åren 2016–2030, har också bäring på ekosystemtjänster. De mest relevanta för ekosystemtjänster i den byggda miljön är mål 11 och mål 15.

Hållbara städer – mål 11

Ekosystemtjänster är en viktig del för att kunna uppfylla målet om hållbara städer (mål 11). Det sjunde delmålet för hållbara städer innebär att senast 2030 ska städerna tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Ekosystem och biologisk mångfald – mål 15

Målet handlar om att säkerställa en hållbar utveckling av jordens ekosystem: mark, skog, hav, luft och biologisk mångfald (mål nr 15). Ett av delmålen innebär att senast 2020 ska ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper (delmål 9).

För arbetet med ekosystemtjänster i sin helhet är även följande Agenda 2030 mål relevanta:

Ingen hunger - mål 2

En god livsmedelsförsörjning kräver bra hushållning med mark- och vattenresurserna.

Hälsa och välbefinnande - mål 3

Tillgång till natur och friluftsliv är grundläggande för en god folkhälsa.

Rent vatten och sanitet - mål 6

Fortsatt produktion av bra grundvatten och bibehållen kvalitet på ytvattentäkterna bygger på god planering utifrån landskapets naturförutsättningar.

Hållbar konsumtion och produktion – mål 12

Pågående markanvändning behöver ta rätt hänsyn på rätt plats i landskapet för att vara långsiktigt hållbar. Något som kräver bra planerings- och kunskapsunderlag om var olika ekosystemtjänster produceras.

Bekämpa klimatförändringarna - mål 13

Med en god planering kan insatser för att öka till exempel kolinbindning bli mer effektiva och befintliga kollager i marken bevaras.

Hav och marina resurser - mål 14

Strandområden och de grunda havsområdena är viktiga för fiskproduktion och andra ekosystemtjänster. Bra planering på nationell, regional och kommunal nivå behövs för att främja ekosystemtjänsterna.

Läs mer:

[Läs mer om Agenda 2030](#)

[Handlingsplan Agenda 2030, 2018-2020](#)

Strategi för levande städer

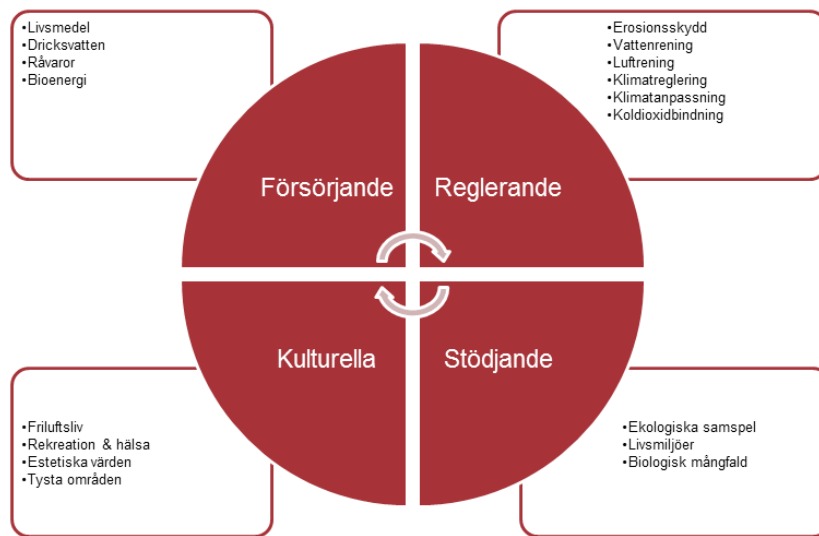
Den 12 april 2018 beslutade regeringen om en ”Nationell strategi för Levande städer - nationell politik för hållbar stadsutveckling”. Strategin innehåller övergripande mål för hållbara städer och nya etappmål i miljömålssystemet tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar stadsutveckling. Strategin bidrar till att nå de nationella miljömålen liksom nationella mål inom andra politikområden. Den bidrar även till att nå FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030, särskilt till mål 11 om hållbara städer, samt till FN:s New Urban Agenda och EU:s urbana agenda. Regeringen vill stärka kommunernas förutsättningar för att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. Städer behöver utvecklas så att alla dimensioner av hållbar utveckling – miljömässiga, ekonomiska och sociala – tas till vara. I städerna finns möjligheter att klara många av klimat- och miljöutmaningarna, och arbetet för en hållbar stadsutveckling är viktigt för att uppnå miljömålen.

[Strategi för levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling – \(Skr. 2017/18:230\)](#)

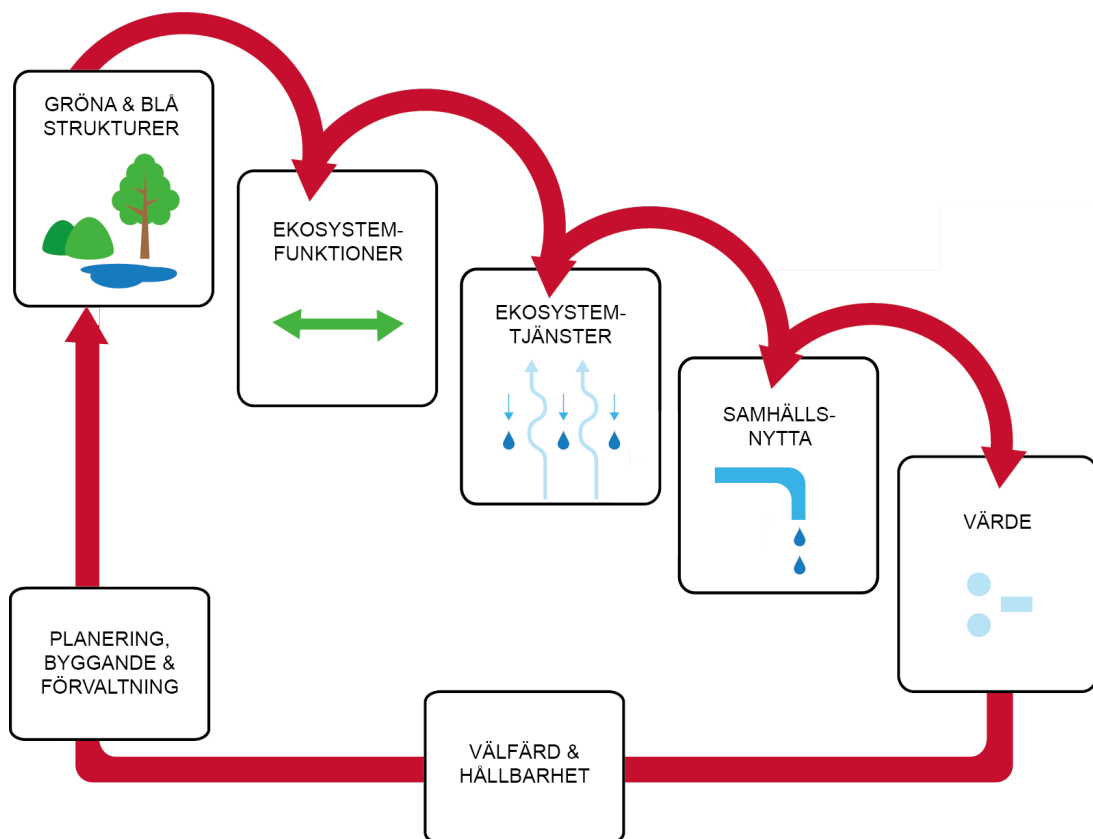

Översikt av ekosystemtjänsterna

Ekosystemtjänster

Figur: Ekosystemtjänsterna delas in i fyra huvudkategorier som överlappar många av länsstyrelsens verksamhetsområden

Figur: Kaskadmodellen visar schematiskt hur ekosystemen (blå och gröna strukturer) är kopplade till ekosystemtjänsterna via ekosystemfunktionerna. Tjänster som har en samhällsnytta och kan tillsättas ett värde. Boverket.se.

4.3 Planeringssystemet - så planeras Sverige

Fysisk planering handlar om att bestämma hur mark- och vattenområden ska användas. Enligt PBL ska olika samhällsintressen (allmänna intressen) vägas mot varandra i en öppen och demokratisk process samtidigt som enskildas rättigheter ska beaktas.

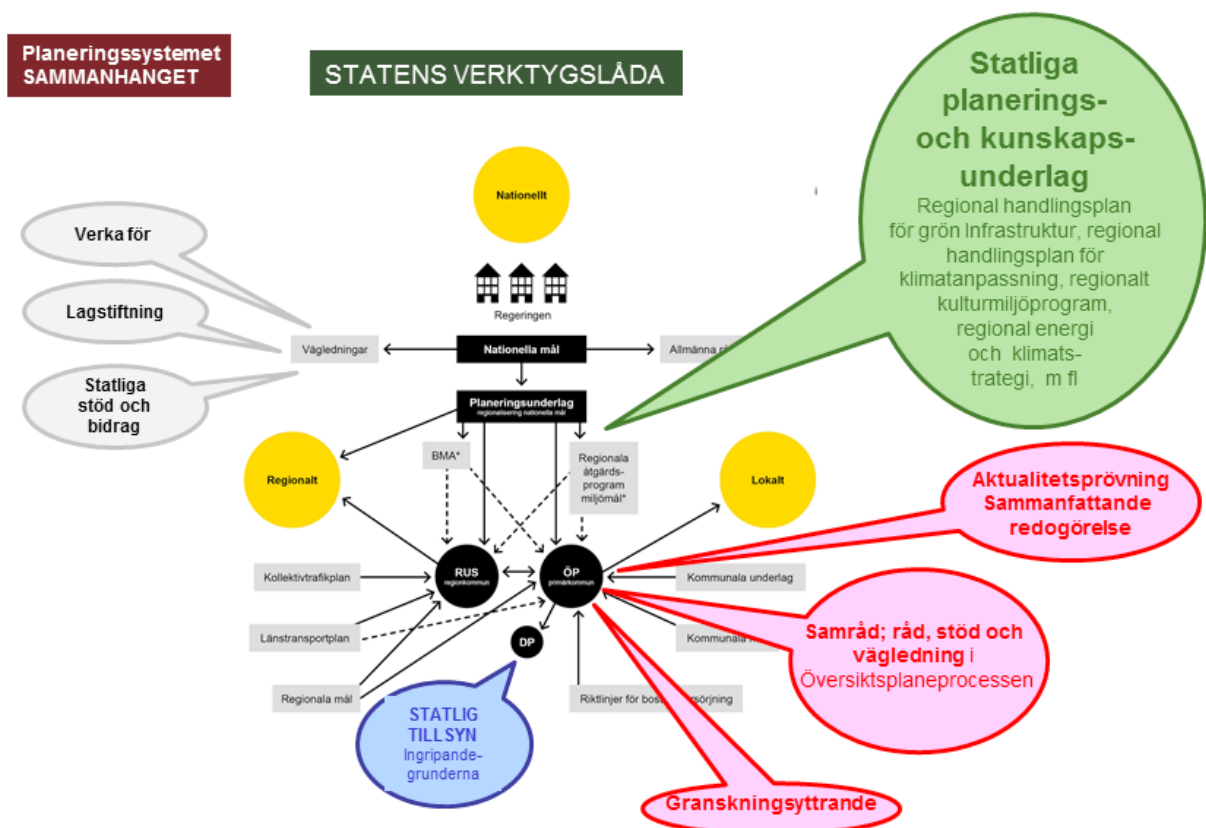
I Sverige har kommunerna ett stort ansvar för den fysiska planeringen. Det svenska planeringssystemet enligt PBL utgörs av regionplan, översiktsplan, områdesbestämmelser och detaljplan. Det är enbart områdesbestämmelser och detaljplan som är juridiskt bindande dokument (juridiskt bindande mot enskilda), medan regionplan och översiktsplan kan ses som den övergripande inriktningen för länet/regionen och kommunen under en längre tidsperiod och vara vägledande för efterföljande prövningar enligt tretton olika lagstiftningar bland annat PBL (detaljplaneläggning och bygglovsgivning) och MB (tillståndsgivning). Varje myndighet som ska tillämpa 3 och 4 kap MB ska se till att sådana planer enligt PBL (översiktsplan och/eller detaljplan) och sådant planeringsunderlag som

behövs för att belysa frågor om hushållning med mark och vatten finns tillgängliga i målet eller ärendet.

Långsiktig hållbar utveckling såsom det är tänkt i PBL systemet

PBL är drygt 30 år gammal. Den genomfördes samtidigt och tillsammans med Naturresurslagen. Hushållningsbestämmelserna finns i dag i miljöbalkens (MB) kap 3. Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden och 4 kap. Särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden. Hushållningsbestämmelserna syftar till att främja en sådan användning av mark, vatten och fysisk miljö i övrigt som innebär att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas (1 kap. 1 § 2 pkt 4 MB).

Bestämmelserna i 3 kap. MB innehåller regler om att områden som innehåller vissa värden eller är av betydelse för ändamål så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada områdenas angivna värden, påtagligt försvåra viss verksamhet eller utgöra hinder

för vissa anläggningar. Områden som är av riksintresse för ett visst ändamål skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada områdets angivna värden, påtagligt försvåra viss verksamhet eller utgöra hinder för vissa anläggningar. De myndigheter som anges i 2 § hushållningsförordningen ska till länsstyrelserna ange vilka områden de bedömer vara av riksintresse för respektive ändamål. Länsstyrelserna ska enligt 3 kap. 28 § PBL minst en gång under varje mandatperiod i en sammanfattande redogörelse till kommunen redovisa sina synpunkter i fråga om sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet, bl.a. riksintressen. De områden som anges i 4 kap. 2–8 §§ MB är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av riksintresse. Dessa områden har beslutats av riksdagen.

Hushållningsbestämmelserna var avsedda att tillämpas vid planläggning och prövning av lov enligt PBL samt i mål och ärenden enligt flera lagstiftningar.

Reglerna för områden av riksintresse är ett verktyg för det nationella inflytandet på mark- och vattenanvändningen i kommunerna. Länsstyrelserna har till uppgift att bevaka att riksintressena tillgodoses i planering och beslut enligt PBL och annan relevant lagstiftning som hänvisar till hushållningsbestämmelserna. Ett beslut om detaljplan eller områdesbestämmelser som inte tillgodoser riksintressen enligt 3 eller 4 kap. MB kan enligt 11 kap. 10–11 §§ PBL överprövas och upphävas av länsstyrelsen.

Hushållningsbestämmelserna ska ge gemensamma utgångspunkter för

prövning i mål och ärenden liksom i planering och beslut enligt PBL och annan relevant lagstiftning som hänvisar till hushållningsbestämmelserna (se 2 kap. 6 § 2 MB och 3 § 3 hushållningsförordningen samt de lagar som förtecknas i detta stycke). Tillämpningen av hushållningsbestämmelserna sker därför mot bakgrund av underlaget i den kommunala översiktsplanen. Enligt 3 kap 2 § PBL ska översiktsplanen ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Grundläggande bestämmelse i både PBL och MB är att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. (2 kap. 2 § PBL).

Bestämmelserna i PBL syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. (1 kap. 1 § PBL).

Begreppet hållbar utveckling har utvecklats från att enbart handla om ekologisk – numera miljömässig – hållbarhet till ett vidare begrepp. Vid tillämpningen av PBL ska således det komplexa begreppet hållbar utveckling vara vägledande. Som en följd av den internationella utvecklingen har en svensk strategi utformats.

[Strategi för levande städer.](#)

Ekosystemtjänster som allmänt intresse

och krav i PBL

Grönska och natur som är förutsättningar för ekosystemtjänster, är också allmänna intressen i 2 kapitlet PBL. Dessa intressen ska kommunen ta hänsyn till i planläggning och andra beslut enligt PBL. Andra viktiga förutsättningar för ekosystemtjänster är att ta hänsyn till natur- och kulturvärden och att grönområden formar en ändamålsenlig struktur är också allmänna intressen.

Hushållningsbestämmelserna i MB 3 och 4 kapitel, som också ska tillämpas i planläggning, omfattar mark- och vattenområden som har stor betydelse för ekosystemtjänster.

Några av ovan nämnda allmänna intressen preciseras också som krav som ska ställas på tomter vid byggande (8 kap. 9 § PBL). Hänsyn ska tas till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och platsens naturliga förutsättningar ska så långt möjligt tas tillvara. Om tomten ska bebyggas med bostäder, skolor eller förskolor ska det finnas en tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse på tomten eller i närheten av den.

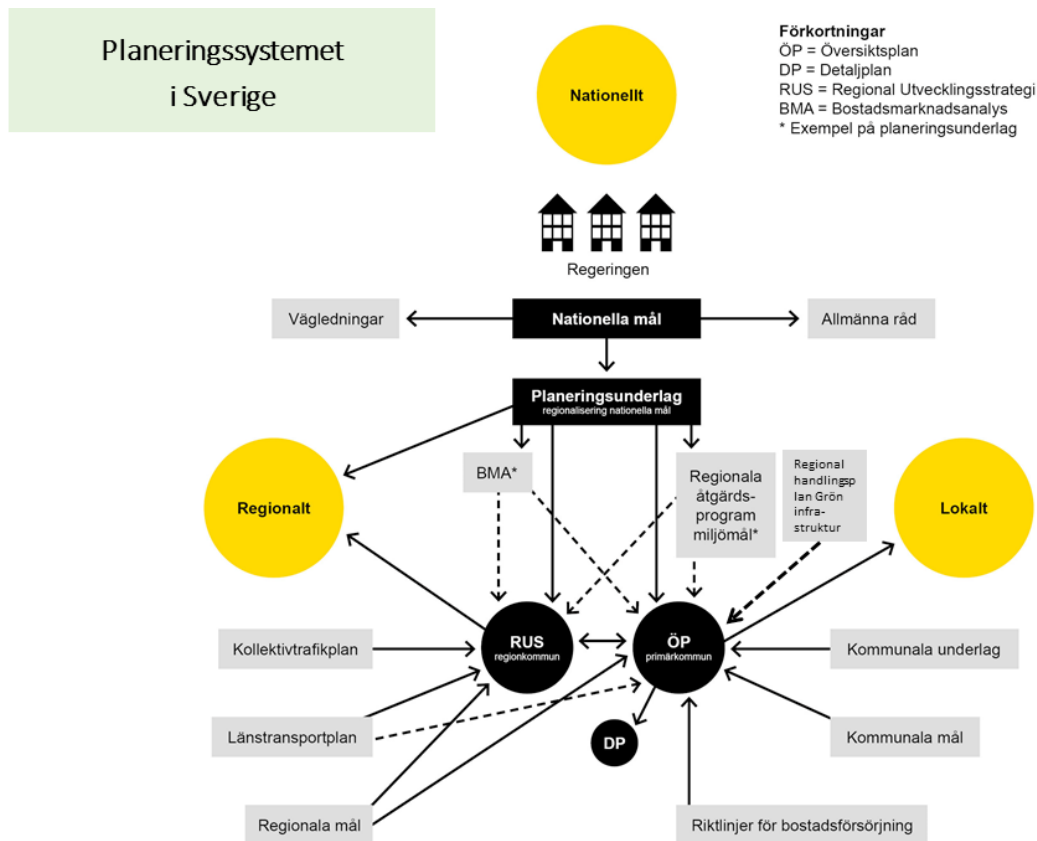
I Sverige finns ett nationellt mål *att senast år 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i beslut i samhället där så är relevant och skäligt*. Beslut vid planläggning, byggande och förvaltning påverkar i allra högsta grad ekosystemtjänsterna. Därför är det viktigt att värdet av naturens tjänster synliggörs vid avvägningar och beslut om mark- och vattenanvändning samt om byggande, det vill säga beslut enligt PBL.

Det centrala verktyget i arbetet med att bevara och utveckla grön infrastruktur är den Regionala handlingsplanen för grön

infrastruktur, som länsstyrelsen arbetat fram i samverkan med övriga aktörer i länet. Ett viktigt syfte med handlingsplanen är att ge ökad kunskap om landskapet och möjlighet till att ta ökad hänsyn till ekologiska samband i landskapet i beslut om markanvändning och skapa förutsättningar för lokala åtgärder att bli en del av ett större sammanhang. Den utgör ett planeringsunderlag i kommunernas arbete med fysisk planering och ekosystemtjänster t ex med kommunala översiktsplaner och kommunala planer rörande ekosystemtjänster. Det regionala arbetet får, genom den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur, gemensamma riktlinjer för arbetssätt, metoder och underlag. Därmed skapas förutsättningar för att en funktionell grön infrastruktur bevaras i landskapet oavsett administrativa gränser, att värdestrakter prioriteras, samt att främja ekosystemtjänsterna.

Planeringens olika nivåer

Nationella nivå

Sverige saknar sektorsövergripande planering på nationell nivå på land, däremot finns nationell planering till havs. Havsplan som tas fram av Havs- och vattenmyndigheten.

Staten ger istället ramar för den kommunala och regionala nivån i nationella mål och genom att peka ut anspråk / behov för markområden i form av så kallade riksintressen. Även den nationella transportinfrastrukturplaneringen påverkar förutsättningarna för kommunal och regional fysisk planering.

Enligt PBL är det länsstyrelserna som tillvaratar och samordnar de statliga intressena i kommunens planprocess. Länsstyrelserna kan sägas utgöra statens

förlängda arm i regionerna/länen. De centrala myndigheterna ska lämna kunskaps- och planeringsunderlag till länsstyrelserna inom sitt respektive ansvarsområde.

Enligt 6 kap. 19 § MB ska varje myndighet som ska tillämpa MB se till att sådana planer enligt PBL och sådant planeringsunderlag som behövs för att belysa frågor om hushållning med mark och vatten finns tillgängliga i målet eller ärendet. Vidare ska, enligt 5§ hushållningsförordningen, den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB i ett ärende i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

Regionala nivån

Precis som den nationella är även den regionala planeringsnivån i Sverige relativt begränsad. Länsstyrelsen har i uppdrag att regionaliseras nationella mål och ta fram relevanta kunskaps- och planeringsunderlag för länets kommuner. Det kan t ex vara Regional bostadsmarknadsanalys, Regional handlingsplan för grön infrastruktur, Regional livsmedelsstrategi, Naturvårdsplan för länet, Regional klimat- och energistrategi eller Regional handlingsplan för klimatanpassning. Strukturbilder tas fram av en del regioner.

Från 1 jan 2019 finns det en möjlighet för regionerna att ta fram fysiska regionplaner enligt PBL 7 kap. För två regioner, Skåne och Stockholm, är uppdraget att ta fram regionplaner obligatoriskt. Syftet med regionplanen är att den ska vägleda såväl översiktsplaner och detaljplaner och behandla ungefär samma frågor som översiktsplanen men i en regional kontext.

Kommunala nivån

Kommunerna har ansvar för planläggningen av mark- och vattenområden inom sina geografiska gränser. Det är endast kommunen som har befogenhet att anta planer och bestämma om planläggning ska komma till stånd eller inte.

PBL förutsätter att kommunerna har en aktuell kommuntäckande översiktsplan där de övergripande frågorna och de allmänna intressena finns behandlade. Vidare förutsätts att gällande och aktuella detaljplaner finns över alla områden med samlad bebyggelse. Lov får endast beviljas om det följer gällande planer. PBL tillåter inga dispenser och om inte en detaljplan kan följas ska den ändras.

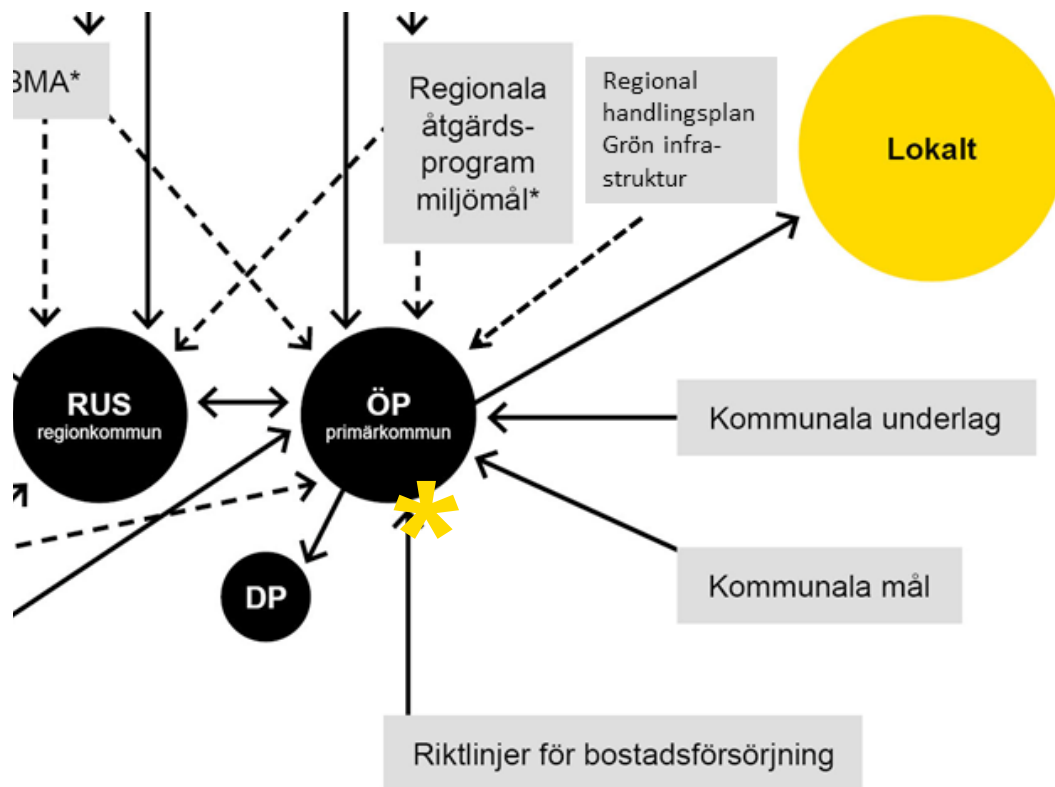
PBL:s system för planering och byggande har sin grund i synen att allt byggande ska grundas på planer och att planerna ska vara aktuella och genomförandeinriktade.

Flera kommuner arbetar idag med ekosystemtjänster i översiktsplaner och planeringsunderlag. Men dessa intentioner är svåra att realisera i samhällsbyggandet.

Det finns ett glapp mellan hållbarhetsintentionerna i 2 kapitlet samt 8 kapitlet PBL och vad som går att reglera i en detaljplan och i byggande.

I en tätare och hållbar bebyggelsestruktur behöver allmänna intressen som grönska och friyta tillgodose både på allmän plats och på kvartersmark. Lagstiftningen skulle behövas ses över för att skapa bättre förutsättningar att hantera ekosystemtjänster i planläggning, bygglovsprövning, byggprocess och förvaltning. Det kan handla om att i detaljplan ställa krav på en viss grönytefaktor på kvartersmark.

Frågorna om ekosystemtjänster i den byggda miljön saknas även idag annan lagstiftning. Ekosystemtjänstfrågorna faller mellan stolarna. Det begränsar potentialen att arbeta med hållbara lösningar som ekosystemtjänster. Därmed går möjligheten till ett hållbart stadsbyggande lite förlorad. Det som görs i kommunerna bygger till stor del på den politiska viljan som synliggörs i olika visions- och policydokument.

Översiktsplanen – övergripande markanvändning

Kommunen är skyldig att ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen ska redovisa kommunens intentioner för framtida mark- och vattenanvändning och bebyggelseutveckling. I översiktsplanen ska kommunen redovisa grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden, hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen vid efterföljande prövningar och hur man tänker tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Av planen ska också framgå hur kommunen tänker ta hänsyn till nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för hållbar utveckling i kommunen. Kommunen behöver för sin planering ta fram ett flertal kommunala planeringsunderlag t ex Riktlinjer för bostadsförsörjning, Trafikförsörjningsprogram, Kommunalt Naturvårdsprogram, friluftslivsplan och gröstrukturprogram, Kommunalt kartläggning av ekosystemtjänsterna m. fl.

[Ekosystemtjänster med PBL - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Det är rimligt att kommunen i översiktsplanen planerar för och redovisar ett flertal ekosystemtjänster såsom:

- allemansrättsligt tillgänglig mark
- estetiska värden
- värdetrakter och värdekärnor för olika naturtyper och arter
- flödesreglering
- dricksvattenförekomster
- klimatreglering
- bullerdämpning
- brukningsvärd jordbruksmark
- pollinering

[Läs mer i Boverkets vägledning för hur ekosystemtjänster kan integreras i ÖP](#)

Översiktsplanens syfte är att ge vägledning för beslut om användning av mark- och vattenområden samt om hur den byggda miljön ska utvecklas och fungera som ett sektorsövergripande, strategiskt dokument för kommunens långsiktiga utveckling (prop. 2009/10:170, s. 169 f.). Tanken är att översiktsplanen ska inrymma både visioner

och rent politiska ställningstaganden, samtidigt som den ska utgöra konkret underlag i enskilda plan- och lovärenden. Kommunfullmäktige antar översiktsplanen, i grunden ett politiskt dokument som redovisar politikernas avvägningar beträffande mark- och vattenanvändningen i kommunen. Enligt 3 kap. 20 § PBL ska kommunen redovisa länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 16 § tillsammans med översiktsplanen. Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

För att uppnå en ändamålsenlig och hållbar mark- och vattenanvändning behöver vi planera rumsliga förutsättningar för väl fungerande ekosystemtjänster. Både PBL och miljöbalken innehåller begrepp som handlar om ekosystemtjänster och dess förutsättningar. Kommunen och länsstyrelsen måste själva i sitt arbete göra kopplingarna och förstå vad som är ekosystemtjänster och hur det kopplar till begreppen i lagstiftningen. Läs mer om ekosystemtjänster i plan och bygglagen:

[Plan och bygglagen](#)

Översiktsplaner träffas av reglerna om miljöbedömningar i 6 kap miljöbalken. I förarbeten (proposition 2016/17:200 Miljöbedömningar) till bestämmelserna om miljöbedömningar har regeringen förtydligat att ekosystem och ekosystemtjänster omfattas av definitionen av miljöeffekter i 6 kap. 2 § miljöbalken i och med att det breda begreppet biologisk mångfald omfattas. Regeringen har därför inte sett något behov av att uttryckligen ange ekosystem eller ekosystemtjänster i lagtexten.

Länsstyrelsens roll i översiktsplanprocessen

Länsstyrelsen företräder och samordnar statens intressen i översiktsplanprocessen. Det sker företrädesvis vid de tre lagstadgade tillfällen; sammanfattande redogörelse, samrådsskedet och granskningskedet. Det är vid de två första skedena som länsstyrelsen har skyldighet att tillhandahålla statliga kunskaps- och planeringsunderlag. I många fall så sker även en kontinuerlig stat och kommundialog kring översiktsplanefrågor och planeringsunderlag mellan de lagstadgade tillfallen.

ÖP - SAMMANFATTANDE REDOGÖRELSE.

Länsstyrelsen ska avge en sammanfattande redogörelse varje mandatperiod där statens syn på översiktsplanens aktualitet kommer till uttryck.

I den sammanfattande redogörelsen är det viktigt att länsstyrelsen synliggör vilka ekosystemtjänster som berör vilka planeringsunderlag och/eller sakområden. Det är mycket viktigt att länsstyrelsen är tydlig med vad och på vilket sätt som staten förväntar sig av kommunens översiktsplan avseende behandlingen av ekosystemtjänster. Här har staten stora möjligheter att ge tydliga och samlade besked avseende betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster. Vad som gäller för den specifika kommunen är då viktigt att ta hänsyn till och utgå ifrån.

Länsstyrelsen behöver se över sina regionala planeringsunderlag så att de innehåller rätt terminologi och redovisar hur PBL hänger ihop med ekosystemtjänster avseende olika sakfrågor så att underlagen på ett relevant

sätt knyter an till betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster. Planeringsunderlag som kan behöva ses över är t ex Handlingsplan för klimatanpassning, Energi- och klimatstrategi, Planeringsunderlag avseende jordbruksmarkens hantering i PBL, Handlingsplan för grön infrastruktur.

ÖP - SAMRÅDSSKEDET.

Under samrådsskedet av översiktsplanen där länsstyrelsens roll är rådgivande och stödjande kring allmänna intressen, då särskilt statens intressen. Samrådsskedet är en process där stat och kommundialogen dialogen startar tidigt redan före det egentliga planarbetet kommit igång. I det tidiga skedet så startar även dialogen kring miljöbedömning av översiktsplanen.

Det är betydelsefullt för dialogen mellan länsstyrelsen och kommunen i samrådsskedet att länsstyrelsen har förberett sig internt. Se kap 3. Kommunens samrådsförslag har handlagts under en längre tid med många kommunala processer och i flera fall dialoger med medborgarna. Det är viktigt.

Länsstyrelsens uppgift under samrådet är inriktad på att:

- att ta tillvara och samordna statens intressen,
- tillhandahålla kunskaps- och planeringsunderlag för kommunens bedömningar,
- ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap PBL som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,
- verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. MB tillgodoses,
- verka för att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. MB följs samt att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
- verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt,
- verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

ÖP - GRANSKNINGSSKEDET

Under granskningsskedet ska länsstyrelsen granska översiktsplanen utifrån statens intressen då särskilt de så kallade ingripandegrunderna och avge ett granskningsyttrande över översiktsplanen. Detta yttrande ska biläggas översiktsplanen efter antagandet.

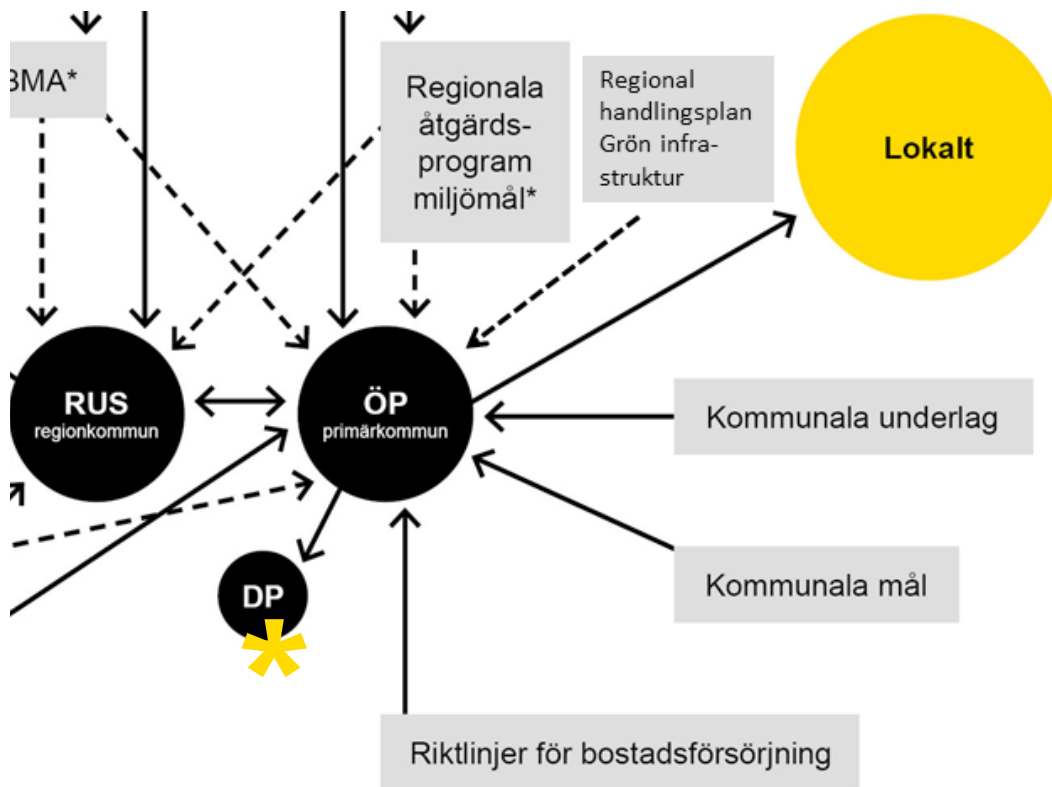
Av granskningsyttrande ska det framgå om

- förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. MB,
- Om förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. MB inte följs,
- redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
- sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
- en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Områdesbestämmelser – en begränsad reglering kopplad till översiktsplanen

Med områdesbestämmelser (OB) kan kommunen reglera grunddragen i mark- och vattenanvändningen om det behövs för att säkerställa översiktsplanens syften eller tillgodose ett riksintresse. Exempel på det är säkerställa t ex riksintresse för dricksvattenförsörjning, riksintresse naturvård eller riksintresse kulturmiljövård genom att begränsa bygggrätterna eller bygglovsbefriade åtgärder. OB kan även reglera största tillåtna area på ett fritidshus och i vad mån det krävs bygglov för vissa åtgärder. Områdesbestämmelser kan inte skapa bygggrätter.

Detaljplanen – planen med bindande rättigheter och skyldigheter

Med en detaljplan (DP) reglerar kommunen hur mark och vatten ska användas och hur bebyggelsen ska se ut inom ett visst område. Detaljplaner upprättas i allmänhet när det ska byggas nytt i en tätort eller annan sammanhållnen bebyggelse och omfattar ofta ett eller några kvarter. I detaljplanen regleras vad som är allmänna platser, kvartersmark och vattenområden samt hur dessa ska användas och utformas. Om en detaljplan ska upprättas eller inte regleras genom det så kallas "detaljplanekravet".

Den centrala dialogen i detaljplaneprocessen är mellan kommunen och berörda medborgare. De allmänna intressena ska i huvudsak hanteras enligt översiktsplanens riktlinjer och länsstyrelsens granskningsyttrande.

En DP kan reglera exploateringen mer i detalj. Exempelvis var nya byggnader ska eller får placeras, hur stora eller höga de får vara, hur långt det ska vara mellan hus och tomtgräns och om någon kan få rätt att dra fram ledningar över någon annans mark. Det som anges i detaljplanen blir bindande för kommande bygglovsprövningar. Enskilda får en rätt att utnyttja detaljplanen som inte får ändras under genomförandetiden som normalt är 15 år. Detta brukar benämnas «byggrätt».

När det gäller DP finns det begränsningar för vad som får och kan regleras avseende ekosystemtjänster. Vanligast förekommande är att koppla ekosystemtjänster i DP till mikroklimat, biologisk mångfald, rekreation och vattenhantering.

[Läs mer i Boverkets vägledning om hur ekosystemtjänsterna kan integreras i DP](#)

På allmän plats, där kommunen har rådighet över marken, ger PBL goda möjligheter att reglera förutsättningar för att bevara, utveckla och skapa ekosystemtjänster. Men på kvartersmark kan kommunen bara reglera:

- att befintliga träd och buskar på tomten ska bevaras (med krav på marklov för trädfällning)
- andelen hårdgjord mark på tomten

Båda möjligheter är i praktiken svaga.

Idag sker bebyggelseutvecklingen huvudsakligen genom förtätning av befintliga strukturer. Dels tas parker och grönområden i anspråk för bebyggelse. Dels byggs det på redan hårdgjord mark där det inte finns vegetation, till exempel i före detta industriområden. Här behöver det skapas ny grönska. Detta kan kommunen göra på allmän plats. Men det är inte möjligt att i detaljplan reglera att en bostadsgård eller annan kvartersmark ska planteras och anläggas med ny grönska för nya ekosystemtjänster.

Vid förtätning finns det dock begränsad mängd allmän plats. Kvartersmarken behöver därför utgöra ett viktigt komplement till den

Foto: Per Blomberg

allmänna platsen för att tillgodose allmänna intressen som grönska och friytor eller fördröjning av dagvatten. Annars kommer det att bli svårt att bygga tätt.

För att säkerställa grönskande kvartersmark använder flera kommuner sig av civilrättsliga avtal som markanvisningsavtal eller exploateringsavtal. Dessa avtal är dock inte hållbara över tid eftersom de bara gäller mellan de parter som tecknar avtalet. Om marken säljs vidare upphör avtalet. Sådana avtal bör heller inte omfatta annat än det som får regleras i en detaljplan.

Byggande har en stor påverkan på ekosystemtjänster. I byggprocessen finns egentligen många möjligheter både att ta hänsyn till befintlig vegetation och att skapa ny grönska och ekosystemtjänster. Men plan- och byggförordningen hanterar inte ekosystemtjänster alls och därmed finns det inte med i Boverkets byggregler (BBR).

Länsstyrelsens roll i detaljplaneprocessen

Länsstyrelsen bevakar statliga intressen i detaljplaneprocessen och har tillsyn över kommunernas beslut att anta detaljplaner. Länsstyrelsens tillsyn är kopplad till bevakningen under översiktsplaneprocessen och till länsstyrelsens granskningsyttrande. Ingreppandegrunderna - länsstyrelsens tillsyn är inriktad på att bevaka om riksintressen tillgodoses eller skadas påtagligt, om miljö kvalitetsnormer efterlevs, om strandskyddet inte hävs på felaktiga grunder, om bebyggelsen blir lämpligt så att människor inte utsätts för olyckor, risker eller hälsofarlig påverkan samt att den enskilda kommunens beslut inte medför skada för intilliggande kommuner samt att detaljplanens syfte och regleringar passar in i det regionala pusslet (mellankommunala intressen).

Ingreppandegrunderna har i praxis inte hanterat frågor kopplat till ekosystemtjänster dock finns det riksintresse för dricksvattenförsörjning, riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv som kan påverkas och varav fokus för länsstyrelsens tillsyn. Det finns även dagvattenfrågor som kopplar till risk för översvämning med flera frågor. Länsstyrelsens utmaning är att se kopplingarna och komplettera sina beskrivningar i ny terminologi.

[Plan - och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats](#)
([länk till annan webbplats](#))

[Plan - och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats](#) ([länk till annan webbplats](#))

Foto: Per Blomberg

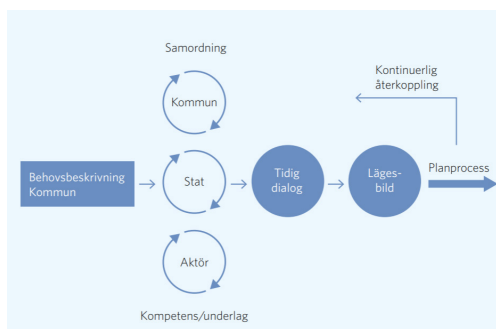
4.4 Utdrag ur länsstyrelsernas överenskommelse med SKL avseende stat och kommundialogen

Länsstyrelserna har i uppdrag att förenkla arbetet för kommunerna och ge samlade besked i tidiga skeden till länets kommuner. Hur samverkan med kommunerna ska gå till finns i en överenskommelse med SKL sedan 2017. Slutsatsen i den överenskommelsen är att staten och kommunen behöver föra dialoger i tidiga skeden och respektive part behöver vara förberedda och ha mandat att föra dialog för att tillsammans skapa en gemensam lägesbild över platsen, förutsättningarna och sammanhanget. Det arbets sättet är lämpligt att ta med sig in i arbetet med ekosystemtjänster.

Vi har 290 kommuner och 21 länsstyrelser som tillsammans hanterar och ansvarar för planeringsprocessen enligt PBL. Det är den enskilda kommunens behov, vilja och förutsättningar som utgör grunden i planeringssammanhang, medan länsstyrelsen ska värna om de regionala och statliga perspektiven. Även länens förutsättningar skiljer sig åt. Därför behövs 290 dialogrum mellan kommuner och länsstyrelser. Dialogen mellan länsstyrelsen och kommunen är en kontinuerlig process. Respektive organisation byter ibland medarbetare under processens gång. Därför blir dokumentationen från dialogen viktig och måste ske löpande för att det ska vara möjligt att fånga vilken bild av läget parterna har.

Arbetsprocesser och framgångsfaktorer som lyfts fram i överenskommelsen är:

- 1 | Tidig dialog
- 2 | Gemensam lägesbild
- 3 | Samordning
- 4 | Kunskap och kompetens

Figur: Schematisk bild över hur framgångsfaktorerna bidrar till samverkan

Dessa grundstenar för en bra samverkan kan tillämpas på såväl arbetet med ekosystemtjänsterna som arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur.

Samhällsbygget blir alltmer komplext vilket innebär att fler och nya frågor tillkommer och nya typer av avvägningar behöver göras. Istället för att fastna i detaljer som bromsar upp planprocesser behövs en helhetssyn för ett hållbart samhällsbyggande, samt metoder som effektiviserar arbetet. Konkurrensen om mark- och vattenområden ökar. Fler aktörer involveras och olika behov på markanvändning förväntas öka. Det behövs ett medvetet och effektivt samarbete mellan kommuner och länsstyrelser för att få ett hållbart samhällsbyggande på både kort och lång sikt.

[Länsstyrelsernas överenskommelse med SKL avseende stat och kommundialogen](#)

